

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

співпраці у мистецькому колективі та розвиток комунікативних якостей учасників сценічної діяльності.

Презентуємо фрагменти нашої експериментальної програми, що передбачає співтворчу роботу з групою учнів, які відчувають труднощі адаптації до школи. Вона переважно зорієнтована на розвиток толерантних взаємовідносин між учнями, вдосконалення у них комунікативних навичок, уважності, просторових уявлень, формування спланованих свідомих дій, мовленнєвих вмінь і навичок, розвиток продуктивної психічної діяльності тощо. Театральну діяльність першокласників ми рекомендуємо організовувати та втілювати за сюжетами різноманітних авторських і народних казок («Бридке каченя», «Червона шапочка», «Снігова королева»). А також змістовно цінними вбачаємо казки, які були вигадані дітьми з наступними їх театралізаціями.

Така педагогічна робота значно сприяє зміцненню дитячого колективу, вихованню в учнів толерантного ставлення один до одного, позбавленню в школярів почуття самотності тощо.

1. Божович Л.І. (2008). Личность и ее формирование в детском возрасте. СПб. : Питер. 408 с.

2. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» Наказ Мінекономіки № 2736 від 23.12.2020 року. URL: <https://www.me.gov.ua/ascod/List?lang=uk-UA&id=d6a26174-d0fd-406b-9c30-7a4043f04eb5>

МОЖЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ОСОБИСТІТЬ ЗАСОБАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ФОЛЬКЛОРУ

Олена Бухнієва

к. пед. н., доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Ченьсі Ван

аспірант

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Сформована в останні десятиліття ситуація, яка розвивається сьогодні в країні в значній мірі вплинула на виникнення проблем, пов'язаних з організацією навчання і виховання школярів. Розмитість моральних орієнтирів, нечіткість світоглядних і виховних позицій в значній мірі ускладнюють становлення особистості сучасного школяра, розвиток і актуалізацію його особистісного потенціалу. Інтенсивні міграційні процеси, що протікають на тлі явних і прихованих міжетнічних конфліктів, загострюють проблеми формування етнічної ідентичності дітей і підлітків. Агресивний вплив ЗМІ та реклами

виступають фактором, що ускладнює формування поло-рольової ідентичності. Таким чином, сьогоденні діти і підлітки виявляються в умовах, коли становлення і гармонійний розвиток особистості утруднено. У зв'язку з особливостями соціальної ситуації в Україні, представляється досить значущим дослідження можливостей психолого-педагогічного впливу на особистість засобами національного фольклору.

Фольклор є важливим засобом народного виховання і психолого-педагогічного впливу на особистість, зокрема підлітків. Фольклор – це народна творчість, найчастіше саме усна колективна або індивідуальна творчість, яка розкриває життя народу, його ідеали і погляди, принципи. Народна педагогіка – це предмет і спосіб діяльності дорослих з виховання підростаючого покоління, сукупність і поєднання ідей, поглядів і думок, а також навичок і прийомів роботи народу з розвитку виховання і навчання підростаючого покоління, що знаходить відображення в діяльності народу. Це і менталітет народу по відношенню до майбутнього покоління, і виховні традиції в кожній родині і суспільстві, і зв'язок і спадкоємність між поколіннями [1].

Фольклор, безсумнівно, є безцінним національним надбанням. Це величезний пласт духовної культури, сформований зусиллями багатьох поколінь протягом багатьох століть. Символічний характер художньої фольклорної творчості, його вплив на емоційно-чуттєву сферу особистості робить фольклор найбільш ефективним засобом педагогічного впливу на виховання підростаючого покоління.

Увага до фольклору, древнім культурним верствам, традиції в цілому, як невичерпного джерела виховання і розвитку людини, активно виражається в соціально-педагогічному середовищі. Це обумовлено функціональними особливостями фольклорних жанрів, величезною мудрістю і духовністю народної творчості, безперервністю процесу передачі світової культури від покоління до покоління.

Аналіз форм і методів відродження і розвитку фольклору в сучасних умовах показує, що формування національної самосвідомості, розуміння цінності народної культури неможливо тлумачення етнокультурних процесів, без аспектів, які кожного дня впливають на українську національну культуру. В силу об'єктивних і суб'єктивних причин соціального, духовного, економічного існування суспільства сьогодні мова йде про радикальні зміни в структурі духовного відтворення, особливо в системі виховання і розвитку молодого покоління.

Що означає слово «фольклор»? Наведемо кілька прикладів визначення цього слова.

Фольклор – благодатне і нічим не замінний засіб для духовного і морального виховання дитини, він відображає реальне життя, у якому є місце як злу, так і добру, як щастю так і людському горю. Фольклор відкриває і розкриває дітям картини життя, картини природи, існуючий світ людських взаємин та почуттів. Фольклор має вплив на розвиток мислення і уяви дитини, збагачує його, навчає чудовим образами та літературній рідній мові.

Народний фольклор – це народна творчість, яка визначається у вигляді пісень, казок, танців, хороводів, декоративно-ужиткового мистецтва, часто з відсутністю істинного авторства. Це відбувається тому, що фольклор передається в усній формі від старшого покоління молодому поколінню, яке в свою чергу поступає теж само.

Існує значне число наукових робіт, автори яких звертаються до окремих жанрів і форм фольклору як приватним технікам психолого-педагогічної корекції. Дослідники, що працюють в різноманітних областях психології, соціології, філософії, педагогіки (Мухіна В., Лихачов Д., Дерябо С., Левін В., Пропп В. та ін.) зверталися до фольклору як феномену, який викликає інтерес в контексті досліджуваних проблем [3]. Однак фольклор не став до сьогодення предметом систематичного наукового психолого-педагогічного дослідження. Не є науково обґрунтованими уявлення про можливість та ефективність використання фольклору як цілісної освіти в рамках завдань психолого-педагогічної корекції; не розкрита і не описана специфіка і сутність механізмів психолого-педагогічного впливу фольклору на особистість. Гносеологічне поле даного феномена в руслі категорій педагогічної психології не сформовано, як і не визначено його місце в ряду методів психолого-педагогічного впливу. Наявне протиріччя між відносною дослідженістю субсистем феномена і недостатньою вивченістю феномена як цілісного і несуперечливого явища (і, відповідно, можливостей його цілеспрямованого застосування) може бути дозволено в майбутніх наукових роботах фахівців психолого-педагогічного спрямування.

Фольклор, що розглядається з позицій особистісно-орієнтованого підходу як метод психолого-педагогічної корекції, містить основні передумови ефективного психологічного впливу на особистість:

- а) наявність спеціально організованого простору для вираження, «відігравання» афектів;
- б) наявність особливої структури фольклорного дійства, що виступає як модель вирішення психологічної проблеми;
- в) обумовлене специфікою феномена зниження напруги, навчання і самонавчання роботі з проблемою, засвоєння і творче відтворення нових форм поведінки і відносин.

Психолого-педагогічний вплив фольклору характеризується синкретичністю, полімодальністю, наявністю механізмів сугестії та аутосугестії, атмосферою колективного естетичного переживання, безоціночністю, імпровізаційністю (Миропольська, 2006).

Здійснення психолого-педагогічного впливу фольклорними засобами дозволяє акумулювати можливості психокорекції, здійснюваної методами арттерапії, психогімнастики, ігротерапії, казкотерапії – фольклор об'єднує найважливіші змістовні компоненти названих методів в єдиному і несуперечливому комплексі.

Структура фольклорного обряду і психологічної проблеми ізоморфні, що дозволяє використовувати обряд для здійснення психолого-педагогічного впливу.

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

Народний фольклор поглиблює знання про духовну культуру етноса в його минулому і сьогоденні. Народна творчість – це побут, традиції, звичаї як власні, так і народу з найближчих земель.

Мудрість народної творчості здійснює засвоєння культурних цінностей та моральних норм, які закріплені в глибинних пластах культури кожного народу. Поведінкові норми і традиційні цінності виражаються за допомогою системи образів. Наприклад, казкові персонажі зі власними вчинками допомагають школярам розуміти добро і зло, сутність їхніх вчинків визначається відношенням до них, народжують симпатії або антипатії, розкриває народні цінності про людську красу. Мудрість народних прислів'їв та приказок допомагає зрозуміти поведінкові норми людини.

Фольклор виховує шанобливе ставлення як до культури власного етносу, так і до взаєморозуміння інших етнічних культур, толерантне ставлення до них. Дитина може усвідомити за допомогою фольклору, що народ є творцем культурної спадщини, що народ завжди являє собою мудрість вікову, якою потрібно пишатися і захоплюватися, тому що фольклор – це багатвікова народна історична праця кожного етносу.

Фольклор розвиває в людині почуття естетики, естетичного смаку. Краса народної думки народжує потребу в спілкуванні з ним [1].

Виховна функція фольклору заключна у тому, що будучи дієвим засобом народної педагогіки, фольклор впливає на якості людських характерів і взаємин. Пісні, казки, прислів'я наповнені чудовим високим моральним змістом і дають характерологічні оцінки особистості з позицій «добре» і «погано». Пізнавальне значення фольклору полягає у знайомстві дітей з добром і красою навколишнього світу.

Фольклор впливає на формування моральних почуттів і оцінок, норм поведінки, на виховання естетичного сприйняття і естетичних почуттів, сприяє розвитку мовлення, дає зразки української літературної мови, збагачує словниковий запас новими словами, образними виразами, допомагає дитині викласти своє ставлення до прослуханого, використовуючи готові мовні форми.

1. Отич О. (2009). Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання. Монографія. Чернівці, Зелена Буковина. 752 с.

2. Миропольська Н., Ничкало С., Рагозіна В., Хлебнікова Л., Шахрай В. (2006). Уроки художньо-естетичного циклу в школі: навчання та виховання. Навчальний посібник. Тернопіль, Навчальна книга Богдан. 240 с.

3. Мистецтво у розвитку особистості (2006). Монографія. Чернівці, Зелена Буковина. 224 с.